

Capljač je poslušal z gobcem in z očmi.

»Pa tisti, ki ne nosijo takega pihalnika?«

»Tisti niso tako hudi. Pa pokličejo druge. Če jih je več, je hudó. Najbolje, da se človeku ogneš s poti. Nič mu ni zaupati.«

Tak je bil očetov nauk o človeku.

Že sta hotela oditi, ko je prišla po poti ženska. Koš drv je nosila na hrbtu.

»Ali je tudi to človek?« je vprašal Capljač.

»Tudi,« mu je odgovoril oče. »Toda ta ni hud. Čakaj, boš videl.«

Godrnjavs je zavil gobec in povohal na desno in na levo. Lovca ni bilo več v bližini. Postavil se je na zadnje šape in grdó zamomljal.

Ženska ga je zagledala. »Sveti Bog!« je zavpila, vrgla koš na tla in pobegnila.

Capljač se je od smeha valjal v listju.

»Zdaj pa pójdiva,« se je tudi oče držal na smeh. »Če se vrne človek s pihalnikom, bo slabó.«

Naglo sta jo pobirala skozi grmovje.

Vrnila sta se v brlog.

Capljač ni mogel čakati, takoj je povedal materi, kaj je doživel.

Tudi Momljačka se je smejala. Nato se je zresnila.

»Nikar mi ne hodi preblizu človeka,« je rekla možu. »Če se ti kaj pripeti, bom ostala sama na svetu.«

»Že vem, kaj delam,« je zamomljal Godrnjavs.

(Dalje.)

Panonski:

Slovenska krajina.

Zemljo onstran Mure imenujejo od leta 1918. dalje tudi Prekmurje. V času, ko je bila pod tujo oblastjo, so jo domači izobraženci zavedno nazivali »Slovenska okroglina« (že 1780. l.) in Slovenska krajina. V spomin na njeno krepko borbo za narodnostni obstoj ji pritiče še dandanes ta častni naziv.

Slovensko krajino meji proti Prlekiji in Medmurju reka Mura, proti Avstriji potok Kučnica, proti Madžarski pa gre meja blizu reke Rabe. Tako stoji tu tromejnik v bližini Srebrnega brega (404 m), ki je najvišji vrh vse pokrajine. Skoro tisoč kvadratnih kilometrov meri zemlja, ki je na jugu in zapadu ravninska — zato jo nazivajo Dólsinsko in Ravénsko —, na severu pa gričevnata, zato Goričko. Večji potok je Lèndava ali Prètoka. Glavna kraja sta Sòbota in Lendava, vsak z okoli 3000 prebivalci.

Do prevrata je bil večji del zemlje last veleposestnikov; sedaj jo delijo kmetom. Hriboviti deli so zelo gozdnati in rodijo malo, zato si prebivalstvo — okoli 95.000 — išče dela na veleposestvih doma in v Franciji ter Nemčiji. Po veri je okoli 23.000 protestantov; to so edini ostanki slovenskih protestantov.

Po naselitvi Slovencev v sedanji domovini so tod in še dalje po Panonski ravnini do Blatnega jezera bivali panonski Slovenci, ki sta jih obiskala tudi sveta brata Ciril in Metod. Imeli so lastno državo, ki sta ji vladala kneza Pribina in Kocelj. Ko so pa v 10. stoletju prišli Madžari, so mnogo panonskih Slovencev iztrebili, mnogo jih pa potujčili, tako da se je obseg nekdanje slovenske zemlje skrčil od 10.000 kvadratnih kilometrov na sedanji obseg. Tako so bili po ustanovitvi madžarske države Slovenci med Murô in Rabo popolnoma ločeni od svojih bratov do osvobojenja dne 12. avgusta

leta 1919. Z velikim trdom se je posrečilo rešiti ta del slovenske zemlje izpod tuje oblasti. Kljub temu pa je še ostalo na Madžarskem v devetih vaseh blizu Monoštra do 6000 Slovencev.

Radi te ločenosti in ker so Madžari preprečevali vsako zблиžanje prekmurskih Slovencev z ostalimi Slovenci, so prekmurski duhovniki pisali knjige v domačem narečju. Saj v šoli ni bilo čuti slovenske besede, zato se niso mogli naučiti skupnega slovenskega knjižnega jezika. Prva prekmurska knjiga je bila natisnjena leta 1715. Marljivo so izdajali nabožne in šolske ter poučne knjige tako protestanti kakor katoličani. Vsi pa so pisali v slovenskem duhu, imenovali so svoj jezik slovenski, sebe pa Slovence in slovenski narod.

Med evangeličani je najznamenitejši pisatelj pastor Štefan Küzmič (1723—1779), ki je prevel Novi zakon 1771. leta. Za katoličane je napisal vrsto knjig: abecednike, molitvenike, prevod evangelijev in svetopisemskih zgodb župnik Mikloš Küzmič (1738—1804). V prvi polovici devetnajstega stoletja je živel znamenit pisatelj župnik Jožef Košič, ki je izdal lepo knjigo o koristi šole in o vzgoji. Marsikaj je posnel iz Slomškovega spisa »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«.

V začetku dvajsetega stoletja, ko so se protestanti vdali madžarskemu vplivu, se je pričelo med prekmurskimi katoličani novo življenje. Kanonik dr. Franc Ivanóci († 1913) je z nekaterimi mladimi duhovniki pričel izdajati Kalendar Srca Jezušovoga (1904), nabožni mesečnik Marijin list (1904) in tednik Návine (1913). Ta katoliški tisk je — obenem z Mohorjevim knjigami — ohranjal prekmurskim Slovincem narodno zavest in se je ohranil do danes. Sploh je zasluga katoliške duhovščine, da je ostalo ljudstvo slovensko in da je Slovenska krajina prišla k Jugoslaviji. To so bili župniki Ivan Baša, oba Jožefa Klekla, Štefan Kühar, Jožef Sakovič, Jožef Borovnjak i. dr.

Poleg slovstvenih spomenikov pa hrani Slovenska krajina dragocene spomenike lepe umetnosti. To je vrsta starinskih cerkvâ, izmed katerih je najstarejša ona v Selu iz romanske dobe; v gotskem slogu so bile sezidane v 14. stoletju cerkve v Martjancih, Turnišču, Sòboti, ki jih vse krasijo stenske slike na presno (freske); dalje na Tišini, pri Sv. Juriju itd. Po osvobojenju pa je bila postavljena prelepa cerkev v Bogojíni po načrtu arhitekta Jožeta Plečnika. (Sl. 1.)

Mnogo dragocenih posebnosti hrani narodopisni značaj Slovenske krajine. Različni praznični običaji, n. pr. o božiču, novem letu, ob ženitovanju, pri krstu itd. kažejo starinske zaklade ljudske duševnosti. Posebno tudi različne vraže, pregovori in

(Sl. 1.) Bogojína s Plečnikovo cerkvijo.

(Sl. 2.) Drevored jagnedov.

Mure, kjer šume jagnedi otožno jesensko pesem... (Sl. 2.)

reki ter pripovedke in pesmi. Do zadnjih časov je bila v rabi domača bela platnena obleka, kar je dajalo vsem z nizkimi, lesenimi, s slamo kritimi hišami poseben domačnost in ljudski značaj.

Značaj prekmurskega Slovence se razodeva v tihi skromnosti in delavnosti, v ljubezni do petja in umetnosti ter v verskem čustvovanju in mišljenju, ki prešinja vse njegovo zasebno in javno življenje. Do osvobojenja je bil to najbolj zapuščeni del slovenske zemlje. V teh petnajstih letih po osvobojenju pa se Slovenska krajina vedno bolj vključuje v kulturno življenje Slovenije in vedno bolj napréduje.

Pravkar je izšla poučna knjiga, ki bi je ne smelo manjkati v nobeni šolski knjižnici: »Slovenska krajina«. Zbornik ob petnajstletnici osvobojenja. Uredil Vilko Novak. Beltinci 1935. — Dragi prijateljski, odprite jo in v teh žalostnih novembrskih dneh v duhu potujte v ravnine preko

Lado Jerše:

Klopotec.

*Od Mure do Ptujkega polja,
od Svete Ane do háloških tal,
kjer Drava vije svoj val,
prepeva klopotec
mogočno iz dneva v dan*

*pesem žitnih poljan,
trat in valov,
ubranih glasov,
pesem žlahtnih goric
in naših pravic.*

Joža Vovk:

Trije tatovi.

*Psička Hov in Lajarad
sta klobaso izmaknila,
pa seveda rada bi
z njo se brž oba mastila.*

*»Jaz sem jo zavohal prvi!«
drobno cvili mali Hov,
Lajarad pa se zadere,
da odmaknil je pokrov.*

*»Jaz sem jo do tu prinesel!«
noče Hov odnehati,
Lajarad pa taco dvigne:
»Laž! Ne boš je žrl ti!«*

*Lajaradu zdaj je dosti
pa se v Hova zakadi,
Hov — ne bodi len — ga grize,
boj se vname, teče kri...*

*»Stoj! Zapik!« dé Lajarad,
»pa naj obvelja pravica!« —
»Dobro,« reče mali Hov,
»vsakemu gre polovica!«*

*Toda, kje je zdaj klobasa,
gledata začudeno?
»Dober tek!« dé maček Mjav,
ki klobaso je ukral...*